

Oponentský posudek doktorské disertační práce

Jméno: Kateřina Machačová

Název práce: Evaluation of functional fitness status and examination of its underlying structure in older adults.

Předložená práce má charakter souboru tří samostatných studií, které však spolu tematicky úzce souvisí. Je zpracována na 142 stranách textu, obsahuje 17 tabulek, 14 obrázků a 9 stran příloh. Seznam literatury čítá 110 položek, přičemž 47 titulů není starší pěti let. Práce je psána v anglickém jazyce.

Jak již bylo zmíněno, práci tvoří tři, víceméně samostatné studie. Jejich pojítkem je především úvodní kapitola, která seznamuje čtenáře s problematikou funkční zdatnosti starší populace. Jedná se o téma aktuální a společensky důležité, kterému je ve vyspělých zemích věnována pozornost již delší dobu. V České republice to však bylo téma do značné míry opomíjené, řešené především lékaři. Platformu sdružující odborníky se zájmem o problematiku zdraví starší populace u nás představuje Česká gerontologická a geriatrická společnost, která vydává odborné periodikum Česká geriatrická revue. Jediný článek s tematikou funkční zdatnosti seniorů, který byl publikován v tomto periodiku je dva roky starý článek Machačové a kol., který se zabývá problematikou posuzování tělesné zdatnosti seniorů prostřednictvím Senior Fitness Testu. Z tohoto pohledu tvoří předkládaná disertační práce jednu ze studií, ze které je možné vycházet v dalším výzkumu.

Úvodní kapitola začíná problematikou stárnutí, pohybové aktivity a tělesné zdatnosti. Autorka jednotlivé termíny vysvětluje, zasazuje do ontogeneze a řeší jejich působení ve vzájemném vztahu. Rešerše problematiky je zpracována velmi podrobně a fundovaně. Zpracovány jsou především aktuální prameny. Dále navazuje problematika důležitosti přiměřené tělesné zdatnosti seniorů, která je opět doprovázena podrobnou rešerší pramenů. Z obsahu kapitol vyplývá, že úroveň tělesné zdatnosti se promítá zejména do kvality života seniorů. V další části autorka rozebírá jednotlivé komponenty tělesné zdatnosti – silovou schopnost, aerobní vytrvalostní schopnost, pohyblivost a schopnost dynamické rovnováhy. Zde autorka čerpala ze zahraničních autorů, i když toto je jedna z mála částí práce, kde mohla dobře využít i domácí prameny (např. Měkota a Novosad, 2005). Součástí úvodní kapitoly je též stanovení problému, formulace cílů, postupu a úkolů. Bylo by vhodnější a zejména přehlednější, kdyby tyto části byly vyčleněny do samostatné hlavní kapitoly. Nicméně problém je stanoven velmi dobře, obecné cíle jsou formulovány jasně a jednoznačně, taktéž úkoly práce a postup řešení.

Následuje první studie, která je zaměřena na přehled dostupných nástrojů posuzujících zdatnost. Zde se autorka hned od počátku zaměřila na vhodné nástroje pro starší populaci a zbytečně se nerozptyluje celkovými přehledy. Poté představuje jednotlivé testové systémy 8 testů (terénních i laboratorních) a 7 testových baterií. Systémy jsou prezentovány především jako příklady, autorka nezabíhá do podrobností. Bohužel zde chybí diskuse systémů, ze které by byly patrné jejich silné či slabé stránky. Velmi přínosná, zejména pro praxi, je však následující kapitola, ve které jsou formulovány postupné kroky při výběru vhodného nástroje pro testování. Pokud jsou představené kroky původní myšlenkou autorky (z uvedených citací to tak vypadá), pak je to jej významný přínos do oblasti diagnostiky motoriky seniorů.

Třetí kapitola obsahuje studii, která se zabývá tělesnou zdatností seniorů v České republice. Kapitola začíná abstraktem, který je správně členěn a jeho obsah je v souladu s požadavky na abstrakt. V úvodní části je podrobná rešerše pramenů (zde autorka odkazuje i na jedinou domácí práci o využití Senior fitness Testu, Mahrová a kol., 2006), rozbor problému,

opět je zde popsán Senior Fitness Test a v závěru jsou formulovány dílčí cíle a hypotézy. Cíle i hypotézy jsou formulovány správně. V kapitole Metody je již potřetí popisován Senior Fitness Test, zde však podrobně a zde je to plně na místě. Výsledky jsou zpracovány přehledně a srozumitelně. Bylo by však možné vytknout prezentaci výsledků testu č. 6, a to hlavně v grafech. Vzhledem k tomu, že se jedná o měření času, v grafech z – bodů jsou výsledky znázorněny v opačné orientaci vzhledem k ostatním testům. Např. na obrázku 3.1 je lepší průměrný výkon souboru doma žijících seniorů znázorněn jako horší než průměrný výkon souboru z ústavu. Toto samé se opakuje na více místech. Jestliže v předchozí kapitole diskuse chyběla, tak zde je velmi kvalitní a obsažná. Jsou diskutovány všechny hypotézy a v rámci diskuse jsou přijaty i závěry. Jejich samostatné uvedení chybí. Pro větší přehlednost by bylo vhodné závěry uvést samostatně.

Čtvrtá kapitola se zabývá modelováním teoretického konceptu tělesné zdatnosti. Začíná opět kvalitním abstraktem. V úvodní kapitole se autorka nejprve věnuje problematice modelování teoretického konceptu měření a metodám testování shody modelu s daty. Následuje rešerše literatury, kde jsou představeny a diskutovány především studie modelující různé komponenty pohybových předpokladů. Vzhledem k tomu, že studie je zaměřena na posouzení unidimenzionality (tělesná zdatnost jako generální faktor), další kapitola je věnována přehledu modelů testujících unidimenzionalitu. Na závěr úvodu je uveden souhrn, jsou formulovány dílčí cíle a hypotézy. Cíle i hypotézy jsou formulovány správně. V části metodika je opět popsán Senior Fitness Test, bohužel téměř doslova jako v třetí kapitole (pět a půl strany). K analýze byl použit model LISREL, který se jeví v daném případě jako velmi vhodný. Ve srovnání s velmi kvalifikovaným výkladem modelu LISREL působí vysvětlování statistik šikmost a špičatost velmi zjednodušeně. Výsledky jsou však diskutovány kvalitně, včetně rozboru přijetí hypotéz. Byla potvrzena unidimenzionalita tělesné zdatnosti seniorů.

Poslední kapitolou je závěrečná diskuse a celkový souhrn, kde autorka shrnula nejdůležitější poznatky celé práce.

Obsah práce koresponduje s jejím názvem. Práce má dobrou formální úroveň, vyskytuje se v ní poměrně malé množství formálních chyb. Například publikace Nagy et al, 1965 a Nagi et al. 1991 (viz popis obrázku 1.2) nejsou uvedeny v referencích a bibliografii, stejně tak jako publikace Guralnik, 2004 (strana 91) a American College of Sports Medicine, 2000 (strana 41). V popisu obrázku 4.3 (strana 96) není uvedeno, zda se jedná o publikaci Nagasaki et al 1995a nebo 1995b. Dále se domnívám, že publikace Stewart et al (2005), která je uvedena v seznamu referencí a bibliografie není citován v textu (mohl jsem to však přehlédnout). Na straně 127 je uveden odkaz na obrázek 6.1, který v práci není. Na straně 78 je citace publikace uvedena dvěma závorkami. Množství ani charakter chyb však nemají výraznější negativní vliv na kvalitu práce.

Z celkového pohledu lze konstatovat, že autorka splnila cíl daný doktorskou disertační prací a prokázala schopnost samostatné vědecké práce. Doporučuji, aby jí na základě úspěšné obhajoby práce byl udělen titul PhD.

Literatura

Mahrová, A., Bunc, V. a Fischerová, H. Možnosti vyšetření funkčního stavu pohybového systému pacientů s chronickým selháním ledvin. *Časopis lékařů českých*, 145 (10), 2006, 782 – 787.

Machačová, K., Bunc, V., Vaňková, H., Holmerová, I. a Veleta, P. Zkušenosti s hodnocením tělesné zdatnosti seniorů metodou „Senior Fitness Test“. *Česká geriatrická revue*, 5 (4), 2007, 248 – 253.

Měkota, K. a Novosad, J. Motorické schopnosti. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005.